

Nicolas Dings, detail van het Spinoza-monument in wording, 2008, foto: Eveline Renaud

Beelden Buiten

DRIE SPINOZA'S EN ÉÉN THORBECKE

Hoe ziet een monument er anno 2008 uit? Een herkenbaar portret op een sokkel met een hekwerk er omheen: dat voldoet niet meer. Maar wat dan wel? En is een hedendaags kunstenaar nog wel in staat een dergelijk monument te maken? Tekenend voor de worsteling die er op dit moment gaande is rond deze oervorm van kunst in de openbare ruimte, zijn de drie versies van een Spinoza-monument en één Thorbecke-monument. 24 november jl. is het monument onthuld dat beeldhouwer Nicolas Dings van de joodse filosoof en vrijheidsdenker Baruch de Spinoza (1632-1677) heeft gemaakt. Op verzoek van de Stichting Spinoza Monument Amsterdam heeft Dings (1953) een portret van de geleerde in zijn beeld verwerkt. Daar heeft hij verschillende attributen aan toegevoegd die verwijzen naar het gedachtegoed van Spinoza en het tijdperk waarin hij leefde. Zo refereert een halsbandparkiet op de mantel van Spinoza aan

de pluriforme samenleving in de tijd van Spinoza én die van nu. Maar in hoeverre is dit voor de doorsnee passant begrijpelijk? Intussen kiest SKOR (Stichting Kunst en Openbare Ruimte) anno 2008 voor een mentaal Spinoza-monument in de vorm van een grootschalige kunstmanifestatie die verschillende culturele instellingen in mei en juni 2009 in Amsterdam organiseren. Nationaal en internationaal bekende kunstenaars, onder wie Job Koelewijn en Thomas Hirschhorn, zijn daarbij betrokken. Zullen zij, net als Dings, op een vertaalprobleem stuiten? Het maakt nieuwsgierig hoe deze kunstenaars dat gaan oplossen.

RUILEN?

Het voorstel dat beide andere monumenten overbodig lijkt te maken, is het voorstel voor monumentenruil dat Hans van Houwelingen (1957) deed bij 'Werkplaats Thorbecke'. Dit project van Stroom Den Haag onderzocht de (on)mogelijkheden van een nieuw Thorbecke-monument in Den Haag. Waarom niet ruilen als Den Haag een Thorbecke-mo-

nument wil en Amsterdam een Spinoza-monument, terwijl het gewenste beeld zich in de andere stad bevindt? Essentieel aan Van Houwelingens voorstel is dat hij met deze ruil het probleem van de vertaling omzeilt. Hij verplaatst de bestaande beelden letterlijk. Tegelijkertijd actualiseert hij ze. Want ongetwijfeld zal deze verplaatsing van vele kanten protest oproepen en dus debat. En daar is het allemaal om te doen: het gedachtegoed van de beide geleerden onder de aandacht brengen.

Arno van Roosmalen, directeur van Stroom Den Haag, noemt nog een paar andere pluspunten. 'Het goede van Van Houwelingens voorstel is dat hij identiteit creëert door iets weg te halen.' Van Roosmalen is er bovendien van overtuigd dat aanvankelijke weerstand een belangrijke factor is om een kunstwerk in de publieke ruimte te laten hechten. 'Daar zijn diverse voorbeelden van. Discussie betekent betrokkenheid en is een garantie voor later succes. En dit voorstel van Van Houwelingen stuit onherroepelijk op weerstand van

buurtbewoners, van belangenorganisaties en van de politiek.' Theo Tegelaers, adviseur van SKOR en projectleider van de Spinoza-manifestatie, is ook enthousiast over Van Houwelingens voorstel, maar plaatst wel een kanttekening: 'Wat mij betreft moet het een tijdelijke wisseling zijn. Voor een permanente ruil zoals Van Houwelingen voorstelt, is het moeilijk om draagvlak te vinden. En dat heb je wel nodig bij kunst in de openbare ruimte. Houd je vast aan een permanente ruil, dan ben ik bang dat zo'n spannend idee een luchtbel blijkt te zijn.' Daar heeft Tegelaers een punt. Bovendien blijkt uit de praktijk dat een monument, wil het levend blijven, een regelmatig terugkerend ritueel nodig heeft. Door de jaarlijkse dodenherdenking functioneert het Monument op de Dam zo goed. De monumentenruil van Van Houwelingen is een briljante zet. Zijn plan is pas echt compleet inclusief voorstel voor een toepasselijk ritueel.

Sandra Spijkerman

Nicolas Dings, Spinoza-monument, 2008, Zwanenburgwal, Amsterdam